

PROČ DIVADLO

VYHLEDÁVÁM - DĚLÁM - CO MĚ NA NĚM BAVÍ?

Že je to svět nekonečné svobody, fantazie. Ne filmových technických zázraků, ale lidských kouzel, u kterých tušíme, jak se dělají, a těší nás právě to, že je dělá herec - živý člověk před námi a s námi, tady a teď, že to je všechno skutečné, autentické, opravdové... - lidské.

Baví mě, že v divadle můžu - a musím - přemýšlet o tom, co je co, co vlastně jsem já, co mi připadá v životě a na světě důležité, co je třeba mít rád a bránit a proti čemu je třeba se bránit. Divadlo je pro mě způsob přemýšlení a poznávání.

Baví mě, že v divadle můžu vytvářet vlastní, nový svět, který odráží svět skutečný nebo i vymyšlený tak, jak ho vidím já. Že můžu hledat podstatu toho, co chci zobrazit, a sdělit ji jinak než jako pouhý otisk skutečnosti. Že si s ním mohu hrát a jsem v něm svobodný, mnohdy i od zemské tíže a přitažlivosti. Že v něm můžu snít a prožít roky ve vteřinách a vteřiny v minutách. Zvlášť na loutkovém divadle můžu vidět a ukázat svět, život, člověka úplně jinak. Ne ve vnějšíkové podobě, která mnoho neříká, ale v samé podstatě toho, co jsem našel a chci sdělit - v zkratce, v nadsázce, v zhutnění a zvyraznění, v metaforickém přirovnání materiálem, tvarem, velikostí, proporcemi, způsobem pohybu, hlasem... Dá se tu létat i mizet do země, jediným krokem překonat celé jeviště, člověk může být dlouhý... ..třeba jako Dlouhý a široký jako Široký, může mít hlavu jako hlávkou zelí a ruce jako lopaty...

A pak: ta krása hledat a tvořit to všechno s lidmi stejně naladěnými! S lidmi, jimž věřím a kteří věří mně. S lidmi, s kterými si říkáme, hledáme, nalézáme věci, které bychom s nikým jiným nesdíleli. A třeba ani sami bychom si je nepřiznali. Prostě s lidmi, kteří tvoří těžko opakovatelnou partu a jdou do rizik, jež divadlo vždycky přináší, protože to je sázka, v níž se odhalujeme, a nikde není psáno, že vyhrájeme a všichni se nám nevysmějí. S lidmi, s kterými zažíváme nesčetné radosti, bolesti, naděje, štěstí i zklamání. Kamarádství, přátelství, spolubytí.

Baví mě, že se o své hledání a poznání můžu s divákem podělit. Že mu můžu nabídnout, co bych s ním chtěl sdělit, co mě trápí, baví, zajímá, a zjišťovat, zda to trápí, baví, zajímá i jeho. Že s ním můžu na jevišti prožít ty krásné chvíle sounáležitosti, kdy si rozumíme a společně se radujeme z toho porozumění. Že se spolu můžeme smát i dojímat, mít zlost i radost, milovat i nenávidět, zažít souznění, jež v šťastných chvílích nastává.

Párkrát jsem zažil i to, čemu se říká katarze. Pocit náhlého poznání, porozumění, osvobození, nepopsatelné svobody a síly. Zažíval jsem ho jako divák u divadla hereckého, loutkového i hraného dětní. Zažil jsem ho párkrát i na jevišti ve svých inscenacích. Chvilce, kdy jsem cítil pevné spojení, srozumění a souznění s diváky, diváka v sobě. Chvilce štěstí, osvobození od zmatků, tíže a bezvýznamné všednosti. Jako při šťastném milování z velké lásky.

Asi pro tyhle chvíle štěstí na divadlo chodím, pro ně je dělám. Nejsou běžné, každodenní. Ale jsou - a naděje, že třeba přijdou, za to stojí.

A co mě na divadle baví zrovna s dětmi? Že neváhají ani vteřinu dát najevo, co zrovna cítí. Radost, strach, toužení, fandění. Že se dokážou radovat i bát, že dokážou věřit, že něčemu drží palce až jim modrají, že se jim něco líbí - nebo nelíbí.

Luděk Richter

DIVADLO
jaro '22
PRODĚTI

Co mě baví na divadle?

Intenzivní soustředění všech zúčastněných na společné dění, téma.

Když společně „dýcháme“.

A když si nakonec společně „vydechneme“ či „oddechneme“.

Síla vtáhnout mě ze sebe, z mého světa, z mých myšlenek a vtáhnout mě do světa jiného.

Když zapomenu na sebe samu.

Vteřiny ticha po skončení představení. A pak bouře potlesku - když se strhne v jednu chvíli.

Když se hlediště stane jednou bytostí.

Po jednom velmi silném divadelním zážitku se mi stalo - při odcházení z divadelního sálu, že jsem se usmívala na všechny lidi kolem a měla jsem chuť se s nimi osobně rozloučit, jako se svými kamarády.

Někdy se mi stane, že mě fascinuje způsob herectví (či loutkoherectví) některého z účinkujících - až natolik, že jsem ochotná odpustit hře různé nedostatky a nenechat se jimi odradit či unavit.

Proč divadlo hraju?

Jeviště je pro mě chráněným prostorem, kde můžu vybalit věci, které bych jinde nevybalila.

Na jeviště přináším s sebou svůj svět (jako si hlemýžď nosí svůj domek).

A do toho svého světa zvu diváky na návštěvu.

Na jevišti se podivností mění v pozoruhodnosti.

Miluji chvíle, kdy diváci ani nedutají a dýchají spolu se mnou jedním dechem.

Hledám tu blízkost, souznění, setkání, někdy i splnutí.

Hana Voříšková

Po tolika letech, kdy dělám divadlo se studenty, kdy do divadla chodím a možná bych mohl říct, že už ani sám nevím, co mě k divadlu přitahuje, mi položíš soustavu otázek: Co mě na divadle baví? Proč ho vyhledávám? Proč ho dělám?

Začnu pozvolna. Baví mě sednout si do hlediště, vypnout okolní svět a čekat, co se za chvíli bude dít. Ten okamžik je pro mě fascinující. Rád chodím do divadla nepřipraven. Nevyhledávám příběh, který mě čeká, nečtu si program před představením (nikdy si ani nečtu obálku knihy, abych zjistil, o čem budu číst; knize dávám třicet stránek, a když mě nezaujme, odložím ji). Jsem čistý list papíru a nechávám na sebe divadlo působit, nechám se divadelními obrazy pomalovat.

Miluju oponu. Oponu, která ještě chvíli zakrývá, co uvidím. A pak se otevře a moje oči těkají po scéně. Po té obrazové zkratce, kterou pro mě divadelníci připravili. Hele, okno, to se z něho někdo bude dívat. Nebo bude někdo mluvit zvenčí dovnitř? Někdo jím vyleze nebo vlezte? Jakmile se otevře opona, a představí mi ukryvané tajemství, někdy se ve mně probudí touha vykřiknout to upřímné dětské: „Jééé!“ Ale už jsem dospělý, tak se vždycky ovládnou. (Stejně tak, když se studenty připravuji divadlo pro děti, po otevření opony pozorují první pohledy dětských očí.)

Ale ať už se opona otevře nebo je otevřena již při mém dosedání na židli, jakmile se v hledišti setmí a na jevišti rozsvítí, přichází příběh. Nechávám se vtáhnout... nebo raději řeknu, chci se nechat vtáhnout do děje, a přitom se mi v hlavě rozběhne zvláštní frekvence myšlení. Otázka přebíjí otázku: Co mi to ukazujete? Co mi to říkáte? Proč mi to říkáte? Týká se to mě? Týká se to někoho, koho znám? Mám o tom přemýšlet? Proč o tom mám přemýšlet? Budu o tom přemýšlet? Tak moc mě nutí divadlo myslet. Často se dokonce stane, že opustím příběh a začne mě napadat něco úplně jiného. Moje hlava si jen tak filozofuje.

V hledišti si ale své nápady nezapisuji, jen si moc přeju, abych je nezapomněl, až budu odcházet z divadla. Někdy se mi přání splní.

Když si znovu pročítám své myšlenky, dochází mi, že mě na divadle baví asi ten nejsilnější význam slova divadlo - tedy *dívat* se. Jak rád nezavírám oči a neposlouchám „konverzačku“ jako jakousi „rozhlasovou hru“. Jak rád se dívám na proměny scény a pohyb po jevišti.

Od té doby jsem vedla dramatické kroužky a s mnoha bývalými členy máme přátelské vztahy dodnes. Nejraději vzpomínám na dobu, kdy jsem vedla Dětský divadelní soubor Kapka, který byl souborem vzniklým ze žáků jednotlivých ročníků LDO ZUŠ v Humpolci. S dětmi jsme kromě běžné přípravy jezdily na tábory, účastnily jsme se přehlídek doma i v zahraničí. Přátelili jsme se s Hudradlem, navzájem jsme se navštěvovali, organizovali jsme společně Hliníkovu kukátku. Později jsme byli iniciátory odhalení pamětní desky Hliníkovy, kterou vytvořil divadelník, ale také výtvarník a muzikant Karel Dvořák...

Proč tu tak dlouze píšete o svém vztahu k divadlu? Protože mě láska k němu provází po celý život a toto je jen stručné vzpomnutí. Už zkrátka něco pamatuju. Jitka Fojtíková

Na divadle mně baví nechávat se vtáhnout a poté vstoupit do jiných než jen osobních dějů, světů, povah lidí, snažit se chápat jejich motivace k určitým rozhodnutím. Být v údivu jak v pozitivním tak i v negativním smyslu nad tím co, nebo spíš kdo všechno je člověk.

Vyhledávám je, aby mi o něco víc vyložilo a přiblížilo svět nás, lidí. Jsem pak nucena o světě přemýšlet z jiných pohledů, v pro mě neobvyklých, souvislostech. Vede mě k hlubšímu poznání člověčenství.

Se svými žáky mířím k divadlu proto, že je to platforma pro hlubší zamýšlení se nad tématy a problematikou, které nás zrovna zajímají. Můžeme se tak učit tolik potřebnou empatii, vstupovat do magického prostoru jeviště, nalézat radost z tvorby, ale učit se i dovednostem, které jsou potřebné v běžném životě, jako je třeba odvaha vystoupit před jinými, zdokonalovat se v mluvě apod. Bohumila Plesníková

Mí extrovertní rodičové divadlo milovali, se zápallem neustále nacvičovali a na jevišti se vůbec nebáli, byli tam šťastní. Ukázali, že jsou pěkní, dobře mluví, výborně zpívají a tančí. A na jevišti byli za někoho, oni, obyčejní lidé. Já musela k nějaké sebezprezentaci krok za krokem dorůst. A na jevišti si krutě zvykat. A to jsem leta na něm jen hrála na klavír. Do divadla jsem šla na klasickou činohru až po patnácti a byla jsem tím, co se hrálo a jak, naprosto zděšená. Ještě, že jsem pak v Brně objevila Provázek! To bylo překvapení. Otevřel se svět všelijakých imaginací, fantazie, stylu. Nic nebylo „jako doopravdy“. A ještě to o něčem bylo. Léta s amatérským loutkovým divadlem mi dala hlavně možnost něco tvořit. Uplatňovat časem vlastní zkušenosti a pohled na tu část umění, kterému se říká divadlo. Teď mi spíš přináší radost to, že umím přečíst, co se na jevišti děje, pochopím myšlenku, strukturu a moc mě potěší, když tam můžu objevit i něco víc. Odraz kumštýřského ducha tvůrců. Blanka Šefrnová

Jako dítě jsem na vsi ráda chodila na představení loutkového divadla. Byla jsem nadšená! Tím začal můj zájem o divadlo. Mám ráda divadlo, při kterém se mohu zasmát, dojmout nebo dokonce zaslzet, ale hlavně se zamyslet. Odcházet z představení a mít hlavu plnou otázek, proč se divadlo hrálo. Nepotřebuji mít vše přesně naservírováno, ale musím vědět, k čemu, k jakému cíli směřuje. Divadlo, které působí na smysly pouze technickými, bombastickými efekty ráda nemám. Dávám přednost jednoduchosti a funkčnosti použitých prostředků, které dávají smysl. Těší mě takové provedení, v němž herci hrají přirozeně a netrhají kulisy za každou cenu. Bohužel, mám asi smůlu. Dlouho se mi nepodařilo vidět ve velkých kamenných divadlech představení opravdu dobré. Největší zážitek mám z divadla jednoho herce - vlastně herečky: z Přesypání Hany Voříškové. Ale věřím, že se i na velkých scénách ještě dočkám opravdu živého představení, které mě osloví. Věra Čížková

Myslím si, že odpověď není tak snadná, jak na první pohled vypadá, protože člověk není dnešní. Divadlo mě začalo bavit, co si pamatuju, tak asi od tří let. Táta měl tenkrát v sobě, ale i na vlastní ruce čerta. Byl to maňásek. Když pohádka skončila, postavil ho táta na stůl a já pod ním vždycky našel vlašský ořech. Táta ho rozlouskl a společně jsme ho snědli. Nejsem si jist, jestli mě bavilo víc divadlo než to, co bylo pod ním... Od roku 1948, a to

si pamatuju velice přesně, dívčí škola ve Svitavách a kdo ví, kde ještě, byla zrovnoprávněna se školou chlapeckou, kterou jsem do té doby už tři roky navštěvoval. Tak se stalo, že jsme tenkrát začali chodit do školy s holkama. V jedné třídě bylo marionetové divadlo paní učitelky Hrubé a já tam začal hrát. A zase. Nevím, jestli mě bavilo víc to divadlo anebo ty holky, které tam se mnou hrály, ale u divadla jsem už zůstal. Velký zlom nastal, když jsem v roce 1962 po prvé v životě hrál na Loutkářské Chrudimi. Po prvé jsem se setkal s úžasnou Říší loutek, se soubory Rudolfa Zezuly, Hanky Budínské, později Míly Linharda, košického pana doktora Söheho a mnohých dalších výborných... Zmocnil se mně pocit obdivu a asi taky touha, být tak dobrý, jako oni. A to mě začalo docela bavit. Když k nám později na výchovnou návštěvu přijely ruské tanky a vyjádřit svůj názor na tu návštěvu bylo čím dál nebezpečnější, změnila se témata našich her od srandy k tématu *svoboda* a náš humor se přesunul, aby se tak řeklo, mezi řádky... Bylo to trošku nebezpečné, ale zábavné určitě. Po revoluci jsme se vrátili k legraci veřejné a zase to stálo za to... A dneska? Jsem už starší, mám mnoho mladších kamarádů, se kterými jsem hrál, které jsem třeba i učil u nás ve Školičce, ale i jinde a kteří už jsou mnozí lepší, než jsem bejval já. Chodím se na ně dívat, občas jim napíšu nějaký text nebo muziku, občas ještě něco vytvoříme s Cěčkem, raduju se nad tím, že amatérské loutkářství žije a věřím, že bude žít, dokud zůstane mezi námi radost ze života... No, děcka, není to úžasné?

Karel Šefrna

Zpočátku to bylo vnímání divadla. Tenkrát bych to asi takto nepopsal, ale divadlo mi zprostředkovávalo vidět svět jinak, než jsem ho dosud vnímal. A také jinak, než mi byl předkládán (kýmisi) k vnímání. Možná také tak: divadlo mi dávalo příležitost (zprvu asi pouze v myslí - podvědomě) pojmenovávání světa a jeho dění kolem sebe jinak, než zněl oficiální statut.

Do divadla (na divadlo) jsem chodíval hojně a dosud si pamatuji, jak mě poznamenávalo a směřovalo. Je doufám jasné, že ne každý „kus“ se mnou dokázal vnitřně zacvičit či zacloumat. Ale když už se to stalo... Jééé vzpomínám si, že jsem jednou vyšel po zvlášť silném zážitku před divadlo, zastavil se, a náhle si uvědomil, že bych měl jít buď vpravo, nebo vlevo, protože po silnici přede mnou jezdila auta. Teprve ta nutnost rozhodování mě probrala a já se dostal z jakéhosi jiného světa do reality. Náhle jsem si musel uvědomit ve kterém městě právě jsem, kde bydlím, a tedy kam mám jít. Lidi, podobný zážitek vám alespoň jednou za život přeji! (Prý je to možné zažít i po požití většího množství alkoholu, ale tak to doopravdy nemyslím.)

Divadlo jsem začal dělat zcela nenápadně. Přijal jsem od někoho pár špalíku lipového dřeva a z nedostatku lepší zábavy z nich začal dělat loutečky. Má milovaná ženuška je oblékla, no a pak už nezbylo nic jiného než napsat loutkovou pohádku. Tehdy jsem totiž věřil, že mimo Spejbla a Hurvínka žádné jiné loutkové divadlo neexistuje. Teprve mnohem později mi došlo, jak jsem byl krátkozraký a hloupý.

Je zcela jisté, že jsem ty věci (když už měli nějakou myšlenku) dělal podvědomě. Teprve když jsem zjistil, co a jak diváci vnímají, jsem možná poněkud přitlačil na pilu. Moc mi také pomohlo, když jsem začal „dělat“ divadlo s dětmi a se studenty keramické školy. To společné rozjímání nad tím co a jak bylo nesmírně poučné - tedy (jak si uvědomuji) zvláště pro mě.

Josef Brůček

Proč ho dělám? Přiznám se, že první, co mě napadlo, je hloupá dětská odpověď - protože! Ale pokusím se odpovědět popravdě. Za všechno může film. Od dětství toužím dělat film a když se mi v sedmnácti podařilo našetřit na kameru Super 8 a promítačku, pustil jsem se do psaní scénáře, aniž bych o tom cokoliv věděl. Když nic nevíte, nejste omezování zkušeností, poučkami a svobodně si tvoříte. Po napsání scénáře (ještě ho mám schovaný...) jsem hledal herečku do svého veledíla. Kamarád mi poradil, abych se zašel podívat do jednoho ochotnického souboru, kde jsou šikovné mladé herečky. Herečky mě odmítly, ale

pohotová paní vedoucí mi nabídla roli krále v pohádce O Šípkové Růžence. A jelikož král měl v prvním jednání tři repliky, druhé prospal a ve třetím dvě repliky, souhlasil jsem. Otec si ze mě dělal legraci, že v prvním jednání budu hrát pařez a ve druhém mě vykopnou... Herečku jsem nakonec sehnal jinde, film natočil, dokonce jsem režíroval a zároveň hrál hlavní roli - když už jsem měl zkušenost z jeviště. Film stále čeká v krabici na dokončení, já se tak dostal k divadlu a svět filmu přišel o „nadějného“...

A že se dnes věnuji loutkovému divadlu, za to mohou dva fousatí pánové, jeden žije v Praze, druhý žil v Hradci Králové. Toť má odpověď na třetí otázku.

Na druhou otázku vlastně odpovím prvou - protože mě baví. Baví mě stále objevovat nové věci, postupy, přístupy, inspirace, diskuze, kouzla, loutky, lidi...

Prostě mě baví bavit lidi.

Petr Mlád

Ty otázky nejsou pro mne zas až tak jednoduché. Moje divadelní existenci tvoří setkání s různými formami divadla a každá měla pro mne svůj půvab a smysl. Také vztah k fenoménu divadla se mi nějakým způsobem proměňoval v závislosti na věku a zkušenosti. (Začala jsem ve dvanácti letech a za měsíc můžu žádat o důchod.) Z každého něco zůstalo. Pokusím se to nějak „shrábnout“ konkrétními slovy.

Cítím se především obohacena o setkávání s lidmi kolem divadla. Ať v rovině amatérské nebo profesionální. Sociální vazby, dialogy, přátelství. Osobnosti, které byly ochotné mě mnohému naučit! Ale při tvorbě také hádky, překonávání, vyjasňování.

Byly a jsou to příležitosti poznat své vlastní myšlení, citění, projevování, schopnost myslet. Nepodléhat vlastní lenosti - protože vás to donutí. A v tomto kontextu bych rovnou uvedla, že je to nejspíš báječný nástroj proti stárnutí. Je důvod myslet, objevovat, neseďet na zadku, setkávat se s druhými a držet krok s mladou generací (zrovna tak jako se „starou“). Ovšem důstojně a přiměřeně. Nepoučovat, prostě i přes znalosti svou tvorbu žít tak jako dřív.

Vlastní tvorba mi pak dává příležitost si ujasňovat vlastní postoje ke světu, zpřehlednit si, co vnímám jako důležité a co nikoli. A pokud se k něčemu dopracuji, najdu stejně smýšlející i cítící lidi a něco vytvořím, sdílet to pak s diváky. A pokud to něco říká a jim - nejsem na tom světě ztracena.

A ještě něco mám na divadle moc ráda - a to je hra. Hra - až dětinská, radostná, neomezená „mělo by se“ a „musí se“. Mám ráda princip svobody a velmi si jej cením. Princip hry, který objevuje a sdílí. Ovšem s vědomím dospělého člověka, který jen tak náhodně neplácá. Možná proto je mi blízké divadlo pro děti v přítomnosti jejich rodičů. Protože děti mnohdy postřehnou víc než dospělí a z jejich reakcí se dospělý vrací sami k sobě. Mám ráda divadlo, kde se lidé chechtají, kde žasnou, kde se bojí, kde si mohou domýšlet. Kde, když to skončí a odcházejí, je jim tak nějak na duši.

Ale taky nechci opomenout jeden zásadní fakt, proč divadlo dělám, a ten je zcela pragmatický. Divadlem se totiž žívím. S nadsázkou vždycky jsem říkala: „hraju si, a ještě mě za to platěj“. Ale to je spíš smetánka na dortu. Zkusila jsem být ve státním divadle, ale to mi nějak nešlo pod fousy. Byla tam hierarchie a taky byla jiná doba. Občas se něco zdařilo, ale hrát stupidní texty nebo propagační hry se mi nechtělo. A tak přišla nezajištěná „volná noha“. Kupodivu se zadařilo už za „komančů“. Na volné noze mě baví strukturování vlastního času a mírné prohry v tom mi nevadí.

Riziko, že bude trvat delší čas, než se inscenace vytvoří, mi nevadí. Víím, že pak si ale za ní budu stát, buď sama nebo s těmi, se kterými ji vytvářím. Také se musím učit nové věci, které vyžaduje takový chod divadla „na volné noze“, neboť dělám i produkci. Hlavně proto, že pokud chceme mít kontakt s diváky, nemůže to být „masovka“. A produkční bychom nezaplátili. Díky tomu a dobrým kamarádům, jsem se naučila leccos s počítačem. Bez divadla by nebyl důvod - byla bych v tomto ohledu spíše negramotná. Vypadá to, že pokud má divadlo svoji kvalitu a organizátoři, kteří rozhodují co zařadit, se tu a tam i zamýšlejí nad

tím co berou do programů pro děti, jde to. Je velká naděje dělat svou tvorbu upřímně a bez podbízivosti. Potom je dohoda o financích celkem i rozumná. A pro mne další příležitost, jak zacházet se „zbožím“.

A ještě jedna prima věc, kterou mně přináší divadlo. Hraní v cizím jazyce. Cestování a neznámé není pohodlné - ale je to úžasné. Je velký rozdíl být turista a dostat se do kontaktu s lidmi, kteří sami něco dělají. Pro mladé je to už normální, ale já vděčím divadlu za to, že jsem nikdy necítila až tak bariéru zavřených hranic. A i později možnost poznávat různé země a lidi v nich. Pak je i důvod učit se cizí jazyky. A také prověřit, jestli základ toho divadla, které člověk vytváří, je sdělný a smysluplný i pro jiné. Vždycky to s inscenací něco udělá a většinou k lepšímu.

Ve škole jsem se učila pouze rusky, ale v ruštině jsem nikdy nehrála. Ruštinu jsem měla ráda (i když s rozporuplnými pocity). Důvodem bylo, že moje prababička byla z okolí Kyjeva. Pradědeček si ji přivezl za první světové války. Byl legionář. Oba jsem poznala a prababička byla bezva ženská. Babička vyprávěla, jací to byli báječní rodiče. V Rusku jsem nikdy nebyla a obávám se, že už tam nikdy nechci!

Mirka Vydrová

Na divadle mě baví nejvíc to, že je to kolektivní, skupinová, tvůrčí činnost. Kde všichni mají své nezastupitelné místo, jeden bez druhého neznámá nic. A pokud se podaří, aby všichni šli za jedním cílem, jako parta, pak je to skvělý pocit. Je to hodně o empatii, o schopnosti naslouchat, slyšet - a sdělit. Kdysi jsem se vyučil v Ostravě na šachtě - a nejcennější, co jsem se tam naučil, že jakmile jsme sfárali dolů, museli jsme být všichni zodpovědní za sebe navzájem. Vymazaly se - alespoň po dobu v dole - všechny rozmišky a hádky a animozity, každý jsme ručili za každého. Tam šlo ovšem o život... Což u divadla, pokud ho dělám v partě, je stejné, jen většinou nejde o život. Na šachtě po směně se zase všechno vrátilo do normálu. Kdežto u divadla, alespoň u toho, které dělám, pokud jsme spolu rádi a jdeme za jedním cílem, představením, to přetrvává i po „vyfánání“. Baví mě na divadle hledání příběhů, témat, sdělení - a hledání adekvátních prostředků ke sdělování. Navíc je divadlo multikulturní projekt. Herec musí umět hrát, mluvit, mnohdy zpívat, tančit, hýbat se, pamatovat si, spolupracovat s ostatními, ještě je tam scénografie, světlo, kostýmy, rekvizity...

Když to všechno do sebe zapadá jako ozubená kolečka v hodinách, pak to funguje nejen dovnitř, ale i navenek. Když se diváci stanou součástí (mnohdy spolutvůrci) představení, pak je všechno v pořádku. Když se na divadle - a divadlem - nelže, neexhibuje, jako třeba v parlamentu - pak je to pravdivé a potěšení. Vyhledávám ho jako divák právě pro občasný pocit toho souznění. Dělán ho pro ten pocit sounáležitosti (a tady si dosad s kým a s čím vším).

Saša Rychecký

Divadlo mě provází od dětství, ač jsem nikdy nebyla komediantka od narození, spíš naopak. Byla jsem stydlivé dítě, které trpělo, když se stalo středem pozornosti. Díky mým blondatým kudrnatým vláskům jsem slychávala poznámky typu „podívej na tu holčičku, jaké má krásné vlásky!“, nebo horší „hele, Saxana!“ - a to bylo pro mě fakt trauma. Jenže na divadle mohlo být všechno jinak. Ráda jsem se schovávala za loutku, ráda jsem si hrála na někoho a něco jiného, ráda jsem si vymýšlela příběhy, vyráběla loutky. Na otázku „proč děláš divadlo?“ bych tenkrát odpověděla jako každé dítě: „Baví mě to.“ Zásadní byla samozřejmě náhoda, že při školní družině fungoval dětský loutkový soubor. Bůhví, jak by bez něj vypadal můj život.

Později jsem u amatérského divadla objevila něco mnohem krásnějšího: veselou partu, setkání se zajímavými umělci, srandu, semináře a s nimi spojené hledání a objevování, nezapomenutelná divadelní představení na přehlídkách, emoce, možnost sebevyjádření, vlastní tvůrčí pokusy... To jsem milovala, tím jsem žila (i nějaké lásky, alkohol a jiné průšvihy samozřejmě byly). To všechno postupně přerostlo v touhu stát se „profesionálem“, což za

socialismu znamenalo dostat se na divadelní akademii. Přes několik pokusů se mi to nikdy nepodařilo, ale amatérské divadlo jsem nikdy neopustila. Dál mě bavil divadelní život, jen jsem při tom vystudovala něco úplně jiného, což mě občas kromě divadla dodnes živí.

Pak se můj sen stal skutečností a já nastoupila jako elévka do loutkového profesionálního divadla. I bez papíru! A pak přišla revoluce a papír nebyl třeba ani na divadlo. S dvěma kolegyněmi jsme se ocitly „na ulici“ a to bylo naše největší štěstí. Najednou tady byla tvůrčí svoboda se vším všudy, zase hledání a objevování, legrace, cestování, možnost sebevyjádření, příjemná setkání... Rozhodnutí jít na volnou nohu sice znamenalo finanční nejistotu, ale nikdy jsem nelitovala. Považuji za zázrak, že se divadlem můžu živit dodnes, a že si ho pořád můžu dělat „po svém“. Žiju dál divadlem a asi to tak zůstane. Myslím, že je ve mně stále to stydlivé, ale tvůrčí dítě, které si už ovšem kromě hraní troufá i režisrovat a psát.

Stáňa Kočvarová

Divadlo prostě miluji. Mám kliku, že ho můžu hrát a také, jako dramaturgyně v našem Kulturním centru ho mohu zvat k nám do Turnova. Takže přes rok vidím celou řadu představení pro školky a školy, i divadlo pro dospělé v rámci abonentní řady, a s tím souvisí možnost shlédnout řadu generálek a premiér v blízkém i vzdáleném okolí. A to je pecka.

Divadlo je pro mě neuvěřitelnou inspirací. Je skvělé, že dokáže obsáhnout všechna možná témata. Žánry i způsoby provedení. Beru jako velkou výzvu přivážet k nám právě ty méně tradiční inscenace, a tak trochu provokovat diváky. Myslím, že se mi podařilo získat jejich důvěru a chodí i na věci, na které by před deseti lety, kdy jsem na té pozici začínala, nepřišli ani náhodou.

No a samozřejmě, že také divadlo stále hraju. Držíme stále spoustu věcí na repertoáru a občas uděláme nějakou novou. Mě to opravdu strašně moc baví a jak vlastní tvorbu, tak hraní na jevišti si báječně užívám. Doufám, že ještě dlouho.

Daniela Weissová

Na divadle mne baví nepředvídatelnost, proměnlivost toho, co si tvůrci připravili, v interakci s konkrétním publikem nebo přímo každým divákem. Proto vždy potřebuji dobře vědět, proč vstupuju na jeviště, abych se nebál autentických a vždy nových reakcí publika. Právě až v komunikaci s publikem se původní inscenátorův záměr může ověřovat, konfrontovat, posouvat, cizelovat. A to mne na tom nejvíc baví. Ať už v roli diváka, nebo tvůrce.

Vyhledávám ho pro jinde nevidanou intenzitu. Tak hustý, pestrý a intenzivní tok přenosu informací mezi hledištěm a jevištěm, kdy během půl hodiny zažijeme třeba celý rok s nějakou postavou, spoluprožijeme, spolupoznáme, a přesto každý po svém zcela individuálně. To se jinde nenajde.

Dělám divadlo právě pro jeho účinnost, kdy dokážu během půlhodinového setkání nabídnout divákovi, že mu změním život. Když se dobře nachystám mohu nabídnout takové informace, zážitky a podněty všech druhů, že se každý divák může proměnit. Samozřejmě, že jen v nějaké maličkosti ale napořád.

Tomáš Machek

Divadlo pro mě není zábava. Nechodím do divadla, abych se pobavila. Nezabavuji se tím, že hraju divadlo. Ale strašně je k životu potřebuji. Fascinuje mě ten přenos emocí a myšlenek mezi herci a diváky. Pociť, že jsem součástí představení, i když sedím na židli a dívám se. A na opačné straně pak pociť, že diváci jsou uvnitř příběhu, že cítí a myslí spolu s postavami, i když „jen“ sedí a dívají se. A na konci pak společné NĚCO - viděné a zhrané, společně prožité - které nás všechny mění. Někdy malinko, někdy zásadně. Někdy nám jen lehce natočí oči jiným směrem, než jsme zvyklí.

Žádné jiné umění neumí dosáhnout toho, aby se totéž dělo na straně umělce i příjemce v tutéž chvíli - jen divadlo. Jasně, že se to vždycky nepovede. Ale ta možnost tu je pokaždé. Takže ať se jdu podívat na divadlo, nebo se chystám hrát, těším se, že tentokrát to klapne.

Tereza Machková

VZORY, KTERÉ MĚ OVLIVNILY

Milada Mašatová byla mým intelektuálním i lidským vzorem. Děkuji za tu výzvu - zamyslet se nad tím, proč někteří v našich životech jsou naše vzory. Asi to tak nějak tušíme, ale úplně si to neuvědomujeme a je to škoda. Vlastně to vzpomínání s odstupem času přináší radost, že v myšlenkách s člověkem, kterého mám rád, můžu zase chvíli být.

Vzpomínám na jedno z improvizčních cvičení v dětském dramatu, kdy jsme měli řešit improvizací situaci, že vidíme před sebou ve frontě u pokladny na zemi upadlou padesátikorunu a zároveň také asi vidíme osobu, které ta padesátka upadla. Milada zadala situaci, nechala nás na to téma improvizovat, a přestože ta řešení situace v našich podáních byla různá, neřekla nám k tomu vůbec nic. Neřekla nikomu, jak jsme improvizovali, neřekla, co je správně a co ne. Nejdřív mě to hrozně štválo ... později jsem si uvědomil, že nám tak vlastně řekla - přemýšlejte o morálce. Jestli to v životě uděláte dobře nebo špatně, je jenom na vás. Vlastně probouzela uvědomění a svědomí. Ten pocit „zvědomování“ mě provází celý život. Vědomí, že morálka není věc jednou provždy člověku daná, ale něco, o čem vlastně pořád vedeme se sebou vnitřní dialog - to je ta cesta k mravnímu já.

Ale nebylo to samozřejmě jenom o etice, fascinoval mě její pohled na umění, na různá umělecká díla. Asi nejvíce jsme se bavili v době, kdy už jsem byl starší, když jsme se občas potkávali v olomouckém filmovém klubu. Jednou se mě zeptala na film, který jsme zrovna viděli. „Tak co ten Fellini? A loď pluje?“ „Jo, celkem dobrý“, odpověděl jsem, „bylo to takový bizarní a srandovní“. Trochu se zamračila a říká „no, ale co ta metafora potápějící se lodi, co ten obraz té společnosti, jak se rozpadá, co ta karikatura našeho života, jak všichni tlachají a předvádějí se, a myslí jen na sebe a veselí se, když se loď potápí?“ Dokázala ťuknout a upozornit na takové věci, které jsem nebyl schopen vidět, ale díky ní jsem se na ně později začal soustřeďovat a asi jsem si tím také začal filmy víc užívat a víc jim rozumět. Bylo to v době pubertálního zrání, kdy bylo fascinující být začínajícím mladým intelektuálem nebo se aspoň v té společnosti pohybovat, protože vstupenka do filmového klubu byla vlastně vstupenkou do klubu intelektuálů. Ale vlastně díky ní a díky jí předávané dovednosti - umění rozkrývat sdělení, která se v uměleckých dílech zobrazují, jsem si taky později mohl uvědomit, že být „intouš“ neznamena jenom někam chodit a o něčem věst rádo by chytrý kecy, ale že to znamená o těch věcech přemýšlet a umět rozpoznat, co tím chtěl básník říci. A možná být i trochu ve sporu.

Vlastně i ty spory, nebo spíš různost, nakonec byly něčím, co je potřeba docenit a co i dnes patří do mého života. Že na různé věci můžeme mít jiný pohled a jiný názor a nemusí to být špatně. Přivezl jsem jí nadšeně z Prahy v dobách hluboké totality publikaci o Living Theatre, kterou přijala velmi chladně, s poznámkou, že tomu nerozumí, že dělá *dětské divadlo!* Když jsem se pak vrátil ze studií v Praze zpátky do Olomouce, chodili jsme k Miladě už i s Ivanou na intelektuální besedy. Jeden večer jsme se dlouho bavili o Hrabalovi a podivínství, pábitelství, poetičnosti a zvláštní kráse postav z jeho próz. A v tom největším rochnění se v rozkoši intelektuální debaty mi říká: „no jo, je to krásně napsaný, ale já takhle žít nechci; kdo může vydržet s takovými šílenci žít celej život?“ A toho si taky moc vážím: že mě naučila poznávat nutné hranice mezi uměním a reálným životem. Hranice mezitím tím, co člověk cítí v sobě jako potřebu jakési metafyzické krásy z umění, a banální potřebou žít obvyčejný spokojený život.

Čím tedy byla vzorem a proč? Byla úžasným pedagogem. Dokázala působit i mimo školu, naslouchala nám, byla otevřená a vtipná. Měla boží nadhled. Potkali jsme se s ní v pravý čas na správném místě. A vlastně je ještě jeden princip, který si díky ní držím dodnes, a z oblasti přípravy inscenace s dětským souborem jsem si přenesl do řízení olomouckého Dramacentra. Že to všechno okolo musí lidi bavit a musí za to nést svůj díl odpovědnosti.

Pavel Němeček

Když jsem na konci 80. a pak na začátku 90. let vstupovala téměř nepolibená dramatickou výchovou či divadlem pro děti do řečiště těchto aktivit, připadala jsem si jako bych opravdu vstupovala do říše divů. Na úplném začátku byl asi týdenní seminář v brněnských Lužánkách, který tehdy vedla paní **Jindra Delongová** se svojí dcerou **Silvou Mackovou** a s **Danou Svozilovou**. Seminář byl skvěle připraven a zajištěn a díky tomu bylo možné pracovat ještě pod vedením paní Šárky Štembergové, **Radka Balaše** a dalších. Byla jsem těmito lidmi a obzory, které mi otevřeli, tak nadšena, že jsem se rozhodla studovat obor, který by byl světu, který mi otevřeli, co nejbližší - dramatickou výchovu. S těmito a dalšími skvělými lidmi jsem se pak setkávala během studia na vysoké škole. K těm nejvzorovateljším a nejinspirativnějším a nezapomenutelným se během mých studií ať již na školách nebo u příležitostí setkání v dalších nejrůznějších seminářích a dílnách pak jistě dále ještě patří pánové **Ivan Vyskočil** a **Luděk Richter** a paní **Milada Mašatová**, **Zdena Kratochvilová**, **Hana Smrčková**, **Ljuba Fuchsová**, **Hana Franková** a další. Doufám, že se tyto osobnosti otisky a inspirovaly mně tak hluboce, jak je to jen možné, a že vše dobré, k čemu jsem se za léta práce na ZUŠ, ať již s mými žáky a studenty, nebo i bez nich dopracovala, je také jejich zásluha a za to vše jim patří můj velký dík. Jsem velice ráda, že jej touto cestou zde mohu vyjádřit.

Bohumila Plesníková

Slovo vzor až příliš navozuje představu napodobování, snahy docílit téhož, být stejný... **Hana Budínská** nás spíše vedla k tomu, být sami sebou. A právě proto byla tou osobností, která ovlivnila celý můj život. Čím? Spoustou konkrétních věcí, které mě naučila. Hlavně přístupem k tvorbě, divadlu i životu. Když jsem v osmi letech začal chodit do „maňáskářského“ kroužku, který vedla v tehdejší Domě pionýrů a mládeže v pražské Grébovce, nečekal jsem nejspíš víc než možnost hrát si. Nenacvičovali jsme. Hrála s námi nejrůznější hry: pohybové, výtvarné, slovesné a mluvní, zpěvní, dramatické... Zakládala - aniž to tušila - dramatickou výchovu s loutkou - kterýžto pojem tenkrát ještě neexistoval. Časem se tomu začalo říkat komplexní estetická výchova, a ještě později výchova dramatická. Ani jsme si nevěšili, že jsme vychováváni. Když jsme chystali divadlo, pohrávali jsme si s textem a dotvářeli ho, vymýšleli jsme podobu loutek, vyráběli je, zkoušeli různé situace s nimi i bez nich... Jak jsme rostli, probírala s námi možnosti, co dělat i jak to dělat. Vždycky vycházela z nás, i když poslední slovo měla přirozeně ona. Učila nás radosti ze hry, která někam vede, a bez níž by divadlo (nejmě to loutkové) ani nemohlo být. Tvořili jsme hrou a hráli jsme si s tvorbou. Nenápadně utvářela naše citění estetické, mravní, myšlenkové... Vedla nás k přemýšlení o vkusu, vtiskla nám odpovědnost vůči tomu, co děláme, vůči sobě samým, vůči kolegům i divákům.

Luděk Richter

MINIRECENZE

DIVADLO ARÉNA Ostrava: Naši furianti (autor: Ladislav Stroupežnický, režie: Petr Svojtka)

Právě dnes jsem viděl „Naše furianty“ v Divadle Aréna Ostrava. A to všechno „proč divadlo“ (dodává Saša Rybecký k své úvaze, co ho na divadle baví; pozn. red.) se mi dnes vrchovatě naplnilo. Skvělé herectví (což je u Arény norma, ale přece jen bych vyzvedl Marka Cisovského - Dubský, Vladislava Georgieva - otec Dubský, Vojtěcha Lipinu - Habršperk, Josefa Kalužu - Bláha, Petra Housku - Bušek, Jana Lefnera - hospodský Ehrmann). Skvělá byla především úprava a dramaturgie Petra Svojtky a Tomáše Vůjtky. Scéna z přepravek na pivo poskytovala všechny možnosti a probudila představivost. Hudba Petra Wajsara - skvěle odzpívané a odehrané písně, adekvátní k ději. Ale hlavně - obrovská energie všech na jevišti, která nás diváky strhla a nepustila až do konce. Za mně - jedno z nejlepších představení v Ostravě za několik posledních let! Vysoká škola divadla - všem doporučuji! (AR)

MIDIRECENZE

NAIVNÍ DIVADLO Liberec: Řekl bych nějaký vtíp a pak bych umřel smíchy (autor: Šimon Olivětín, režie: Michaela Homolová)

„Adventura z rozhraní světa dětského a dospělého“ začíná technicistním představováním vystupujících postav, kdy dotyčný stojí nasvícen ve štronzu a hlas z nahrávky ho charakterizuje. Tři rodičové - nadšený čtenář, nadšená trampko-turistka a nadšený houbař - přicházejí k psychologovi, který jim má pomoci najít jejich dospívající syny a dceru. Ten jim nejdřív přehraje výpovědi jejich dětí z předešlé ankety a pak je uvede do počítačových her, jimiž se baví. Rodiče se vcelku očekávatelně do her zapojí, takže záhy víme, k čemu vše směřuje - totiž, že rodiče se od svých dětí zas tak moc neliší - a může dojít k všeobecnému sbratřovacímu happy-endu.

Scénografie je jednoduchá jen zdánlivě, ve svém základním rozvržení: vpravo psychologův stůl, vlevo lehátko, na němž posedávají či u nějž postávají tři „klienti“, a uprostřed obří „monitor“, v němž se po otevření žaluzie odehrávají počítačové hry, do nichž rodičové vstupují. V těchto pasážích se ovšem uplatňují poloprůhledná vyklápěcí zrcadla, otevírající se podlaha a další efekty, jako by se divadlo snažilo vyrovnat filmovým trikům a efektům videoher.

Vše se odehrává mezi světem reálným a virtuálním a podle toho se také dělí do dvou poloh: dlouhé statické pasáže mudrování v ordinaci, trpící poněkud těžkopádnou doslovností, jsou po vstupu do virtuálních her střídány dynamickými efekty batmanů a jiných ikonických postav či světelných show.

Snaha vytvořit inscenaci pro dospívající, divadlem dosti zanedbávané, je chvályhodná. Liberečtí se snaží poctivě a výsledek tomu odpovídá. Jen si nejsem jist, komu je inscenace určena: má dospívajícím říci, že jejich rodiče jsou v podstatě stejní jako oni, nebo rodičům, že nemají svým dětem co vyčítat? A přijímají ji „dětí“, nebo je to spíš představa padesátníků o virtuálním životě teenagerů? (LR)

MAXIRECENZE

DIVADLO PETRA BEZRUČE Ostrava: Špinarka (autor a režie Tomáš Dianiška)

Život zpěvačky Věry Špinarové od jejich patnácti let až do hořkého konce. Pokus postihnout její svéráz, vzestupy i pády.

Markéta Matulová hraje a zpívá titulní roli takřka kongeniálně se svou „předlohou“. (Otázkou pak ovšem je, proč ve dvou vrcholných okamžicích jejího vzepětí jsou hudba a zpěv jen „němě“ naznačovány, když až potud nás inscenátoři vedli ne cestou náznaku, ale přímé realizace zpěvu.) Zpěv inscenaci opravdu povyšuje a je tu bez výhrad funkční. Zdá se však, že se jím až plýtvá - jakkoli ho diváci, vesměs fanoušci Věry Špinarové rádi slyší - a hlavně je prezentován tak, že vytváří dojem koncertu. Výsledek je, že se potleskem po každém jednotlivém „čísle“ ztrácí jeho divadelně-dramatická funkce, význam pro divadelní sdělení - a potlesk mnohdy bourá vyznění tam, kde děj míří do tragických poloh.

Vedle dobré živé kapely a vynikajícího výkonu představitelky titulní role Markéty Matulové je hlavní předností inscenace její nečernobílост, dvojlovnost, s níž nazírá i podává události života oblíbené zpěvačky, a nevykonstruovaný, autentický humor, který tak vzniká. Inscenace vykresluje Špinarovou jako živel hledající svou vlastní cestu a umanutě jdoucí za rockovou muzikou ani ne tak coby kariérou jako spíš posláním.

Škoda, že inscenace nekončí někde ve třech čtvrtinách, kdy estébácká rozhlasová redaktorka nutí zpěvačku, aby donášela na disidenta Ivana Binara, bydlícího o dvě patra

níž. Jenže životní příběhy Špinarové to nedovolují, a tak se musíme dokodrcat až do trpkých konců se všemi jejich obsahovými i žánrovými kotrmelci. Špinarová záměr STB Binarovi prozradí a on ji přemluví, aby neodporovala, protože by pak nemohla zpívat (ano, tak otázka mnohdy stála - ale právě na odpovědi se třibily a třídily charaktery) a ona vzápětí po Gottově známém protichartistickém projevu (herecky nejskvělejší groteska celé inscenace) podepíše antichartu.

V tom okamžiku se dosud chvályhodná nepopisnost, nečernobílost, dvojlomnost žánrového uchopení sníží k poněkud polopatické doslovnosti: Gott dočte, přítomní pop-baviči zatančí kolem Špinarové kruhový tanec s vytašenými propisovačkami a ona podepíše - pravda, na rozdíl od nich se při tom neusměje do kamer a péro na chvíli potěžká v dlaní, než podpis připojí. Dík němu si zazpívá v televizi a maminka konečně uzná, že je Věra opravdová zpěvačka (sic).

Zaskřípá tak i samo téma. Až potud byla Špinarová představována jako kontroverzní, ale vždy svá, neuhýbající. Dobrá: uhnula - i to lze pochopit. Ale pak se nelze pod melantrišským balkonem, na němž zpívá chartistka Kubišová svou Modlitbu pro Martu, vážně ptát, proč nahofe nezpívá Věra. A pokládat výsměšnou otázku, cože nám přinesla ta „svoboda“, jíž jsme získali.

Co vlastně chtějí inscenátoři o Věře Špinarové říci: jen převyprávět události jejího života, nebo v nich najít nějaké tématické zařazení, smysl? Takto životopis vítězí nad tématem. Až po ty závěrečné sladkobolně oslavné obrazy s ukazováním jejich platinových desek a kýčovitým zavěšením rudé růže na opuštěný mikrofon její matkou.

Špinarka je výborná inscenace: s dramaturgickou potencí být o něčem, režijně chytře vedená, hraná naplno, s evidentní chutí. Škoda, že neskončí o dvacet minut či půl hodiny dřív. (LR)

AUTOŘI PŘÍSPĚVKŮ:

- AR - Alexandr RYCHECKÝ, lektor dramatické výchovy, Ostrava
- BP - Bohumila PLESNÍKOVÁ, učitelka LDO ZUŠ, Valašské Meziříčí a Bystřice pod Hostýnem
- BŠ - Blanka ŠEFRNOVÁ, učitelka hudby ZUŠ, loutkářka, Svitavy
- DW - Daniela WEISSOVÁ, loutkářka, Čmukaři Modřišice
- HV - Hana VOŘÍŠKOVÁ, výtvarnice, loutkářka, učitelka ZUŠ, Choceň
- JB - Josef BRŮČEK, loutkář, Sudoměřice u Bechyně
- JF - Jitka FOJTÍKOVÁ, emeritní učitelka LDO ZUŠ, Humpolec
- KŠ - Karel ŠEFRNA, loutkář, Svitavy
- LR - Luděk RICHTER, režisér, divadelní teoretik, absolvent FF UK a DAMU, Praha
- MV - Mirka VYDROVÁ, loutkářka, absolventka DAMU, Praha
- PN - Pavel NĚMEČEK, ředitel a lektor Sdružení D, Olomouc
- RM - Roman MUSIL, učitel SPgŠ, Beroun
- SK - Stáňa KOČVAROVÁ, herečka a inscenátorka, České Budějovice
- TM - Tereza MACHKOVÁ, knihovnice a učitelka dramatické výchovy, Mračov
- ToM - Tomáš MACHEK, herec a učitel dramatické výchovy, Mračov
- VěČ - Věra ČÍŽKOVSKÁ, absolventka VŠZ, herečka, Praha